

Ökad produktivitet behövs för att klara livsmedelsförsörjningen

- Världsmarknadspriserna på jordbruksprodukter väntas den kommande tioårsperioden ligga 10-30 procent högre än snittet för de föregående tio åren. Detta innebär att priserna i reala termer kan komma att ligga kvar oförändrade eller rent av falla de kommande tio åren. Det framgår av Outlook-rapporten för 2012-2021.
- Samtidigt väntas högre kostnader för produktionen. Det beror bland annat på att den begränsade tillgången på mark och vatten blir allt mer kännbar. Det stigande oljepriset blir också allt viktigare för hur priset på jordbruksprodukter utvecklas.
- Produktionen väntas öka i långsammare takt än tidigare. OECD och FAO, som ligger bakom rapporten, betonar att det som framför allt behövs nu är satsningar på att öka produktiviteten i jordbruket på ett hållbart sätt.

Världsmarknadspriset: en högplåtå bakom topparna

På senare år har världsmarknadspriserna på jordbruksprodukter åkt berg- och dalbana. Både 2007-2008 och 2010-2011 inträffade kraftiga pristopp, som sedan följdes av nedgångar. De reala priserna under den kommande tioårsperioden (2012-2021) väntas bli i stort sett oförändrade eller till och med svagt fallande i förhållande till priserna de allra senaste åren. Görs däremot jämförelsen med de föregående tio åren (2002-2011) förväntas den reala prisnivån ändå bli ungefär 10-30 procent högre.

Detta framgår av den årliga så kallade Outlook-rapporten. Den tas fram gemensamt av OECD och FAO, och beskriver marknaderna för jordbruksprodukter och fisk de kommande tio åren. Outlook-rapporten publicerades den 11 juli.

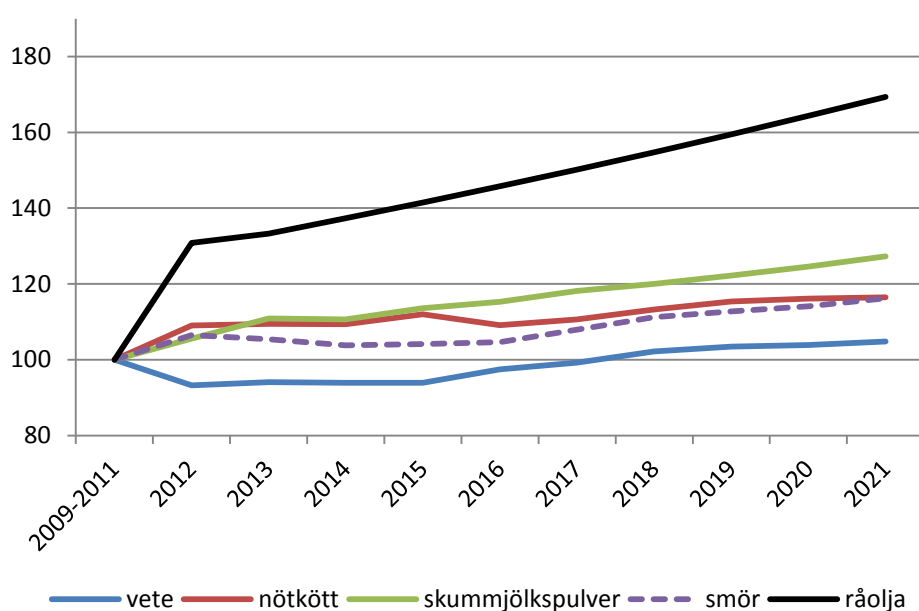
Organisationerna räknar dock med ganska olika utveckling för olika produkter. För vete och ris väntar de sig att de reala priserna den kommande tioårsperioden minskar jämfört med medelvärdet för 2002-2011. För foderspannmål och oljevaxter tror de däremot på 10-20 procent högre priser, och för kött och flera mejeriprodukter är motsvarande siffra 20-25 procent. För etanol förutspås en ännu starkare ökning, bland annat eftersom man räknar med högre oljepriser.

Rapporten väntar sig inte så kraftiga prisfluktuationer de närmaste åren, eftersom de globala lagren är större än förut och produktionsprognoserna ser lugnande ut. De noterar dock att detta är något som kan ändras med ganska kort varsel, till exempel beroende på oväntat väder.

Höga kostnader en drivkraft bakom prisökningen

Att de flesta priserna väntas ligga högre än förra tioårsperioden beror på en växande global efterfrågan, men också på höga kostnader för insatsvaror som konstgödsel och bekämpningsmedel. Rapporten innehåller inga prisprognoser för insatsvaror som är specifika för jordbruket, men den har med det väntade priset på råolja, och detta har stor betydelse för priserna för många andra insatsvaror också.

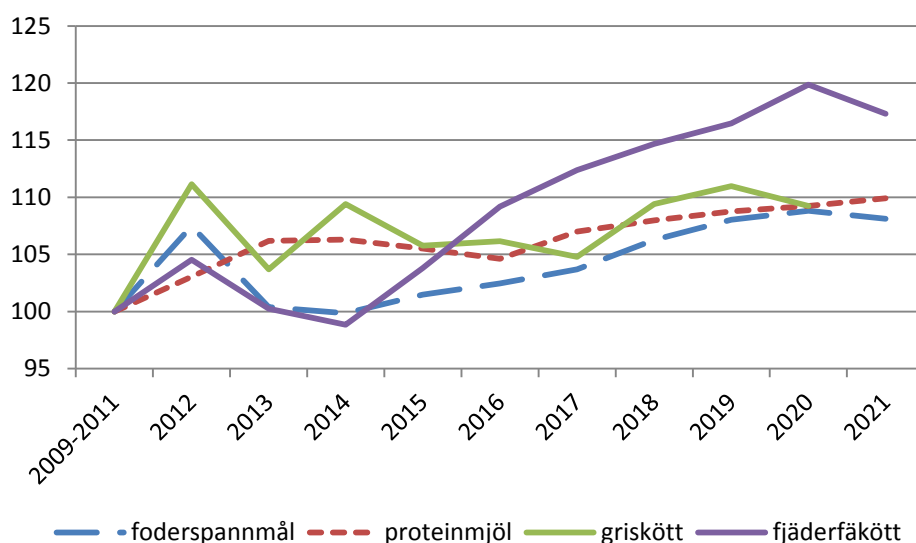
Priset på råolja väntas öka betydligt mer under perioden än priset på jordbruksprodukter. I figuren nedan redovisas priset på vete, nötkött, skummjörkspulver och smör som exempel.

Figur 1. Nominella priser för vete, nötkött, skummjörkspulver, smör och råolja, 2009-2011=100

Som framgår av figuren kommer priset på råolja – och därmed troligen flera andra insatsvaror också – att öka mer än för jordbruksprodukterna.

För animalieproduktionens del – och särskilt för djurslag som inte föds upp på gräs under delar av året – är det intressant att jämföra de väntade priserna med de för fodergrödor.

Figur 2. Nominella priser för gris- och fjäderfäkött samt foderspannmål och proteinmjöl, 2009-2011=100

Som framgår av figuren pekar den globala prognosen på att köttpriserna håller jämna steg med priset på fodergrödor. För fjäderfäkött ser prognosen gynnsam ut. Det betyder dock inte att de globala priserna självklart slår igenom på EU-marknaden.

Hur länge kan produktionen öka?

Folkökning och ökat ekonomiskt välstånd i många stora ekonomier gör att behovet av livsmedel, foder och andra jordbruksprodukter kommer att öka kraftigt. FAO:s uppskattning är att den globala produktionen behöver öka med 60 procent till 2050. Till detta kommer ökad efterfrågan på jordbruksprodukter som bränsle.

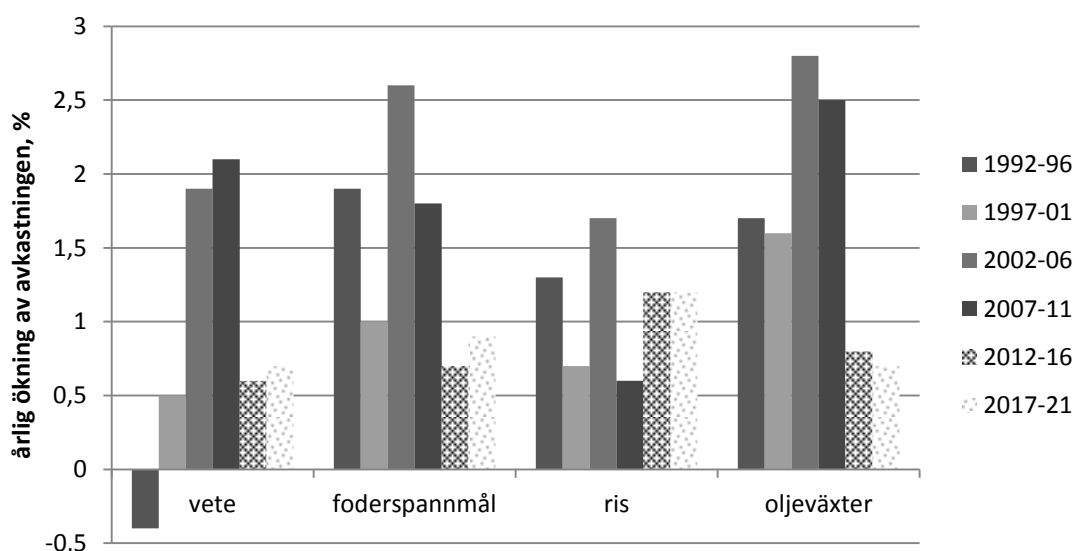
En berättigad fråga är var dessa mängder ska komma ifrån. Hittills har jordbruket klarat av att hålla jämna steg med den ökande efterfrågan, vilket återspeglas i att priserna under lång tid har sjunkit (om man räknar bort inflationen). Under en stor del av den perioden var det ökad avkastning per hektar som låg bakom större delen av den ökande produktionen men eftersom ökningstakten i avkastningsnivåer har mattats av på senare år kommer arealökningar att bli en viktigare faktor de kommande åren.

Eftersom avkastningsökningen mattats av på senare år har möjligheten till arealökning kommit att stå mer i fokus. Det uppenbara problemet med att förlita sig på uppodling av ny mark är att det inte finns så mycket mark att ta av. Den mark som ännu inte används för jordbruk är inte alltid lika lämplig för jordbruksproduktion som den som redan är i bruk, och den kan ligga längre ifrån nuvarande infrastruktur. Vidare måste jordbruket konkurrera med andra intressen om den marken – exempelvis växande städer och industriområden, men också att mark sätts av i naturreservat eller sparas av andra skäl.

Den klart största delen av produktionsökningen måste alltså framöver komma från bättre avkastning per hektar. Globalt sett blir avkastningen fortfarande bättre och bättre för varje år,

men takten i den förbättringen bedöms komma att mattas av under den kommande tioårsperioden, i alla fall räknat i procent. För både vete och foderspannmål låg avkastningsökningen under 00-talet på omkring två procent om året, men den takten väntas minska till under en procent om året den kommande perioden.

Figur 3. Årlig ökning av global avkastning/ha, %

De globala siffrorna döljer stora skillnader mellan olika regioner. I stora områden är avkastningen idag mycket lägre än den borde kunna vara med hänsyn till jordmån, temperatur och andra naturgivna förutsättningar. Det betyder att det finns stor potential för att öka produktionen utan att odla upp mer mark. Enligt rapporten ligger avkastningen längst ifrån sin potential i Afrika söder om Sahara (24 procent), men även Centralamerika, Centralasien samt Östeuropa och Ryssland anses ligga på mindre än 40 procent av sin potential. Högst ligger östra Asien, med en avkastning på nästan 90 procent av den uppskattade potentialen.

Kan avkastningen öka på ett hållbart sätt?

En ansenlig del av jordbruksmarken i världen har tappat mycket i kvalitet, och en fjärdedel betraktas som mycket försämrad. Det betyder att om produktionen ska kunna fortsätta att öka så som är önskvärt måste ökningen ske utan att markens produktionsförmåga fortsätter att försämrans.

Detta är en mycket svår uppgift, men det finns positiva exempel. Det handlar till exempel om att använda effektivare metoder för konstbevattning, och att satsa på växtförädling för att få fram sorter med bättre avkastning. För växtnäring handlar det både om att använda bättre anpassade gödselmedel och att sprida dem på bättre sätt.

För att det här ska bli verklighet måste jordbrukare i alla regioner anamma de tekniker som finns. Staternas roll i detta bör enligt rapporten vara att se till att marknaderna skickar rätt signaler, och att klara äganderätter finns på plats och uppmuntrar till hållbart utnyttjande. En

annan viktig uppgift är att skapa en situation som lockar både inhemska och utländska investeringar till jordbruket. Särskilt för u-länderna är det också av central betydelse att bygga ut infrastrukturen på landsbygden. Även satsningar på utbildning måste till.

Prognosen kan mycket väl slå fel

Prognoserna i Outlook-rapporten bygger på antaganden om bland annat oförändrad politik och ”normalt” väder. Där finns också antaganden om inflation, valutakurser, oljepriser och folkökning. Om dessa antaganden inte slår in så kan resultatet bli ett annat. Om till exempel den ekonomiska utvecklingen i länder som Kina och Indien blir sämre än väntat så skulle den globala efterfrågan dämpas och priserna likaså.

Ett annat exempel på känsligheter i prognoserna är oljepriset. Om oljepriset till exempel skulle bli 25 procent högre eller lägre än vad som antagits i rapporten skulle det slå igenom på en rad produkter. Störst är effekten på konstgödsel och etanol; enligt rapporten skulle priserna på dessa produkter i så fall ändras med 12-14 procent.

Politiska åtgärder kan också ha stor effekt på utfallet. Beslut om stöd eller inte till biobränsle kan till exempel inverka på spannmålspriserna, och i förlängningen på priset på andra jordbruksprodukter också.

Alla priser i rapporten är uttryckta i dollar. Det betyder att ändringar i växelkursen kan medföra att utfallet blir annorlunda för euro-området eller Sverige.

Kontaktperson

Harald Svensson, 036-15 51 13